

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

1. An Immunitas Ecclesiae sit ex iure Diuino? Et ex Doctrina huius
quæstionis infertur, quod sint reprobandæ consuetudines contra
Immunitatem Ecclesiarum, cum sint non solum contra ius Canonicum, sed

...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

TRACTATUS PRIMVS DE IMMUNITATE ECCLESIARVM.

Et in calce hujus Tractatus agitur de earum consecratione, pollutione, atque reconciliatione.

Super Bullam Gregorij XIV.

QUONIAM inter me, & N. magna agitata fuit quæstio, an Bulla Gregor. XIV. de Immunitate Ecclesiarum, corrigetet ius commune, ita vt tantum casus in illa exceptuati non gauderent immunitate? Iste prorsus negabat cum Petro Gambacurta, & paucis aliis. Ego mordicus aiebam cum communi Theologorum, ac Iurisperitorum sententia: idèd tunc aduersus hanc sententiam multa collegi, quæ modo in gratiam Confessatorum in hoc tractatu resolutorie, & breuiter, more nostro pertractabimus, examinando aliquas opiniones Gambacurtæ, Villadiego, & Bobadilla.

RESOLVTIO PRIMA.

An Immunitas Ecclesia sit ex iure Diuino?
Et ex doctrina huius quæstionis inferitur, quod sint reprobande consuetudines contra Immunitatem Ecclesiarum, cum sint non solum contra ius Canonicum, sed etiam contra ius Diuinum. Ex part. 4. tract. 1. Refol. 44.

Super hoc in Ref. seq. signanter in §. Verum Respondeo, & infra in resolut. 16. §. Quarto immunitas.
§. 1. Negatiuè respondet Pereira de manu Regia part. 2. cap. 50. num. 1. Peguera in pract. crimin. cap. 16. num. 1. Gambacurta de immunit. lib. 3. c. 15. num. 8. Suarez de Relig. tom. 1. lib. 3. cap. 8. num. 21. Couarr. lib. 2. var. cap. 20. num. 2. Fagundez prac. 2. lib. 4. cap. 4. num. 59. Bobadilla in politic. tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 3. & alij penes ipsos asserentes esse tantum de iure positiuo, quia in lege Evangelica non inuenitur hæc immunitas concessa Ecclesiis: ergo dicendum est eam non esse iuris diuini, sed tantum Canonici & positiuæ: vide etiam Decianum lib. 6. c. 25. num. 2. & Ambrosinum de immunit. Eccles. cap. 1. n. 3.
2. His tamen non obstantibus contrariam sententiam ego teneo, quam tuentur Cenedus in quæst. canon. 9. 4. 1. n. 6. Addit. ad Capellam. Theolof. dist. 423. num. 5. Tufchus tom. 4. litt. 1. conclus. 59. num. 1. Ioan-
Tom. IX.

nes Lupus tract. de libertate Eccles. part. 2. quæst. 1. Decius in cap. Ecclesia sancta Maria, num. 14. & seq. de constit. Rebuffus tom. 2. super constitut. in tract. de immunit. in princip. num. 2. Simon Rao in respons. ad dub. super immunit. Eccles. Gutierrez pract. quæst. lib. 1. quæst. 1. num. 8. Germonius de sac. immunit. lib. 3. c. 56. num. 3. Marius Italia de immunitate, lib. 1. cap. 2. per totum. Pechius tract. de Arest. cap. 6. num. 5. Remigius de Gonni tract. de immunitate Eccles. suppos. 2. num. 5. Igneus in l. 1. num. 26. ff. ad Syllan. Cardinalis Tusch. tom. 3. conclus. 8. num. 4. & Farinacius in append. de immunit. Eccles. cap. 1. num. 9. vbi plures alios citat, & docet immunitatem Ecclesiarum non solum esse de iure Ciuili & Canonico, sed etiam Diuino, & ad rationem in contrarium, & ad alias, quas adducit Couarruias vbi supra, latè respondet Germonius & Cenedus locis citatis. Vnde ex hoc sequitur, reprobandas esse consuetudines contra immunitatem Ecclesiarum, etiam sint non solum contra ius Canonicum, sed etiam contra ius Diuinum, & maxime hodie, cum in specie, vt dictum est supra, Gregorius XIV. illas reprobet & annullat; & ideo Simon Rao vbi supra in respons. ad dub. super immunit. Eccles. fol. mibi 45. rectè has firmat conclusiones. Prima, quod quando consuetudo est contra Ecclesiasticam libertatem, vt esset, si Curia secularis reos ab Ecclesia extrahere, & eius carceribus mancipare ex consuetudine prætenderet, non valet. Secunda, quod talis consuetudo nulla temporis logiquitate defendi potest. Tertia, quod supradicta consuetudo est irrationalis, & sic non potest rationabiliter præferri: vnde etiam si vera esset à parte rei talis consuetudo, nullius esset momenti; nam corruptela potius, quam consuetudo dici deberet, quæ quidem omnia communiter defenduntur à Theologis & Canonistis, quos ego adduxi in 1. part. tract. 2. §. resol. 3. & tandem non desinam hic apponere verba Petri de Cenedo in 99. can. quæst. 42. vbi postquam probauit immunitatem Ecclesiarum esse de iure diuino, tandem sic num. 11. asserit. Quamuis à iure diuino non sit instituta Ecclesiarum immunitas, canonicis sanctionibus, Pontificumque & Conciliorum decretis stabilitam esse, satis docet Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 20. quo quidem decreto renouatur obser-
A uantia

Supr. in Ref. quæ hic est infra Refol. 114. signatè in §. 1. & ex ref. 1. post seq. Vide §. Ex his, & aliâ ref. 188. & vers. eius not.

* Quæ hic est infra in tr. 2. Ref. 5. Sed videtur non facere ad rem, sed melius à Theologis & Canonistis hic citatis ibi in Ref. 2.

* Sup. in Ref. que hic est in Ref. 114. & pro consuetudine contenta in hoc textu infr. in Ref. 1. post seq. lege, §. Ex his & alia Refol. §§. & vers. eius not.

uantia immunitatis Ecclesiasticæ, & consuetudo, si qua est introducta contra talem immunitatem, prorsus est sublata & abolita; quod postea fecit Gregorius XIV. in Bulla, &c. Ita Cenedus & ego supra in hoc tract. optimè Antonius de Ballis in tract. var. lib. 9. tit. 42. n. 12. in fine, & num. 13. cum Cardinale Tuscho tom. 4. consil. 59. num. 19.

RESOL. II.

Refelluntur aliqua argumenta à Sarpo adducta contra Ecclesiarum immunitatem; quam non habuisse originem ab Imperatoribus demonstratur.

Et queritur, an violantes illam possint ab Episcopo absolui?

Et discutitur, an Iudices violantes illam incidant in Bulla Cæna censuram?

Et an excommunicatio contra ladentes Immunitatem Ecclesiarum non sit lata, sed ferenda, explanatur? Ex part. 6. tract. 1. Refol. 34.

§. I. PRO coronide huius tractatus sciant Lectores in tota serie sui libri Sarpum impetere sacrorum temporum immunitatem, & illam contra iuris Regulas restringere, & ad nihilum redigere ex quatuor præcipuè rationibus.

1. Primò: quia asserit, quòd ad bonum publicum interest, ne crimina, & præcipuè atrociora remaneant impunita. Secundò: quia Ecclesia non debet dare occasionem delinquendi. Tertiò: quia Deus & ipsa Ecclesia delicta abhorrent. Quartò: quia apud veteres nationes pauca erant Asyla, in quibus rei immunitate gaudebant; Ecclesiæ verò nostris temporibus sunt infinitæ.

2. Verùm ad primum respondeo, quod licet Republicæ inter sit crimina impunita non remanere, publicè etiam & magis interest, quòd Ecclesiæ sint refugium ad ipsas confugentibus propter honorem & reuerentiam Deo debitam, & sic maius bonum non euitabitur. Neque inde sequitur crimina remanere impunita; quia pro delictis exceptuatis rei consignantur Curiaæ seculari: de aliis verò criminibus adhuc pœna delinquentibus imponitur, quamuis non sit mortis, aut membrorum abscissionis.

3. Ad secundum respondeo, Ecclesiam non dare occasionem delinquendi ex eo, quòd ad ipsam confugiant rei, (ex iusta enim causa hoc conceditur) sed vsurpari ab hominum malitia: vnde cum sit dispositio facta propter melius bonum, quod ipsa intendit, non debet ei prædicta occasio imputari.

4. Ad tertium respondeo, quòd licet Deus & Ecclesia delicta abhorreant, est tamen Deus peccatorum scelestissimorum misericordia & refugium: ac proinde licet crimina detestetur, amplectitur tamen Ecclesia illos, qui ipsum Dei implorant auxilium.

5. Ad quartum respondeo, maiorem honorem & reuerentiam deberi Deo vero, quam Ioui, Dianæ, Herculi, &c. Adde quod licet hodie sint plura templa, quàm in illis temporibus fuerunt asyla: dictis asylis indistinctè propter omnia crimina eorum immunitate gaudebant, & ab omni pœna liberabantur; quod non accidit hodie in nostris templis: nam multi delinquentes ab ipsis extrahuntur, & qui gaudent immunitate, omnes pœnas non euadunt. Vnde apparet Sarpum ex supra dictis argumentis temporum immunitatem restringere minime debuisse.

6. Sed superest respondere ad id, quod ipse fol. 7. & sequent. pro certo videtur supponere, nempe dictam immunitatem esse de iure positiuo, & primariò originem habuisse ab Imperatoribus: nam totis

quingentis annis post Christum natum nullus extat Canon Ecclesiasticus, qui de hac immunitate decernat: idè Arcadius & Honorius primi de hac materia statuerunt; & postea alij Imperatores, & deinde Summi Pontifices: vnde fol. 19. docuit etiam post inclinatum Occidentis Imperium vsque ad annum D C C L. Ecclesiarum immunitatem nulli, nisi Laicorum Principum legibus fuisse innoxiam.

7. Verùm respondeo communiter Doctores asserere dictam immunitatem esse de iure diuino. Ita illi, quos ego ipse adduxi in part. 4. tract. 1. resolut. 44. & plena manu adducit Chartarius decis. 46. num. 34. Sed dato & non concessio, quòd non sit de iure diuino; nego planè originem duxisse ab Imperatoribus: sed puto à Summis Pontificibus, quando templa edificari cœperunt, fuisse eis hanc immunitatem concessam, licet ipsi post multa tempora de dicta immunitate statuta & decreta fecissent. Quod probatur à casu simili, quoad immunitatem Clericorum, quæ dato & non concessio, quòd non sit de iure diuino; tamen certum est ipsos in primitiua Ecclesia iudicatos fuisse ab Episcopis, vt patet ex Diuo Paulo Epist. 1. cap. 5. ad Timotheum, ibi *Aduersus Presbyterum nolui accusationem recipere, nisi sub duobus vel tribus testibus*; & docet Valboa de Magro in lectionibus Salmaticensibus tom. 2. super cap. 2. de iudicis, num. 39. & Suarez contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 13. num. 10. Et tamen hoc non obstante Pontifices post multa tempora cœperunt aliquid statuere circa prædictorum Clericorum immunitatem, vt ex sacris canonibus patet. Ergo, &c.

8. Confirmatur hæc opinio. Primò ex text. in cap. Pater 17. q. 4. vbi Epiphanius Episcopi sententia contra Benenatum & Maurum, qui hominem de Ecclesia per vim extraxerant, laudatur: & subditur, hoc ne potestatis quidem ac Principibus vnquam licuisse perpetrare. Sed nota quòd conditor huius Canonis fuit Gelasius primus; qui etiam primus inter omnes alios Pontifices cœpit de Ecclesiarum immunitate statuere, ante cuius tempora nulla extabant Canonice de hac immunitate leges. Hoc supposito.

9. Quæro cui iuri fuit innixa Epiphanius sententia contra illos violatores immunitatis lata, vt Gelasium necesse fuerit illam approbare. Dices ex legibus Imperialibus, quas Sarpus adducit. Respondeo minime; quia ibi Pontifex hanc violationem immunitatis vocat sacrilegium, quod ratione solius iuris ciuilem esse non poterat; ergo aliquid aliud assignandum est, vnde sacrilegij rationem haberet; aut tu ergo id assigna, aut necum sentire te necesse est, nempe accepisse sacrilegij rationem, quia Summi Pontifices, vt dixi, eo ipso quòd sacra templa edificata fuere, eis immunitatem concesserunt; & idè rectè Gelasius violationem Ecclesiæ factam à Benenato & Mauro vocauit sacrilegium.

10. Deinde in dicto textu asserit Gelasius Pontifex, quòd Principibus sæculi nunquam licuit extrahere confugas de Ecclesia. Quæro, quoniam iure fuerit prohibitum Principibus Laicis extrahere reos ab Ecclesia. Dices ex Legibus Imperialibus, quas asserit Sarpus. Respondeo minime. Et idè suppone Gelasium primum gessisse Pontificatum circa annum Domini 495. Leges autem Imperatoris à Sarpo adductæ fuerunt latæ ab Honorio & Theodosio octoginta ferè annos ante Gelasij Pontificatum, vt patet ex historiis. Quo supposito manifestè apparet verba Gelasij non posse referri ad ius ciuile; ait enim nunquam licuisse. Quòd si iure ciuili non licuit,

Quæ hic est Ref. antecessens & infra in Refol. 116. §. Quæro Immunitas.

Sup. hoc infra in tr. 2. Ref. 1. & in Ref. 2. à §. Nō desinam. & latissime à Refol. 316. vlt. que ad Ref. 323. includit vlt.